

20.1.2020

EOAK/3335/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen

EUROPARLAMENTTIVAALIEN VAALIJÄRJESTELYT, SOMERON KAUPUNKI

1 OMA ALOITE

Määräsin kaksi eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiestä suorittamaan varsinaisena vaalipäivänä 26.5.2019 ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen satunnaisesti valituissa europarlamenttivaalien äänestyspaikoissa.

Eduskunnan oikeusasiamies on osa YK:n vammaissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota muun muassa vammaisten henkilöiden osallistumisen mahdollisuuksiin sekä toimitilojen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviin seikkoihin. Vammaissopimuksen 29 artikla koskee nimenomaisesti osallistumista poliittiseen ja julkiseen elämään.

Ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen tarkoituksena oli selvittää äänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä tilojen yleistä järjestystä ja äänestystapahtuman sujuvuutta. Tarkastuksessa todetut havainnot ja sovellettavat oikeusohjeet ovat tarkastuspöytäkirjassa EOAK/2657/2019 [julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla].

Someron kaupungissa tarkastettava äänestyspaikka oli Kirkkomäen koulu (Äänestysalue 003 Kirkko, Kirkkotie 3, Somero). Äänestyspaikassa havaittiin tarkastuspöytäkirjassa todettuja puutteita.

Edellä todetun johdosta otin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestani tutkittavaksi, oliko äänestyspaikkojen vaalijärjestelyt toteutettu asianmukaisesti.

2 SELVITYS

Oman aloitteeni johdosta hankittiin Someron kaupungin keskusvaalilautakunnan selvitys ja kunnanhallituksen lausunto. Niissä todettiin seuraavaa.

Keskusvaalilautakunta lausui kokouksessaan 21.8.2019 (§ 6) muun ohessa, että äänestyspaikalle oli opasteet ja auton sai pysäköityä oven läheisyyteen. Ulko-ovesta oli esteetön kulku sisälle.

Havaitut puutteet piha-alueella:

- invapysäköintimerkki
- sorapohjainen piha
- kynnys pihalta laatoitukselle
- ritiläkynnys laatoituksella

Äänestystilassa oli nimetty vaaliavustaja. Avustajan käytöstä tehdään merkintä vaalipöytäkirjaan. Äänestyspaikan valaistus oli riittävä ja paikalla oli inva-wc, sekä levähtämiseen tarkoitettu tuoli. Ilmapiiiri oli rauhallinen.

Havaitut puutteet äänestystilassa:

- liikuntaesteiselle äänestyspaikkana tavallinen äänestyskoppi, jonka sisälle siirrettiin koulupulpetti (pulpetin korkeus 57 cm ja polvitilan leveys 52 cm)
- ehdokaslista kiinnitetty äänestyskopin yläosaan (lukeminen hankalaa)
- ei suurennuslasia

Käytännössä Someron äänestyspaikoilla (001 Pitkäjärvi/Pitkäjärven koulu, 003 Kirkko/Kirkon koulu, sekä 004 Somerniemi/Oinasjärven koulu) vaalilautakuntien puheenjohtaja yhdessä varapuheenjohtajan tai jäsenen kanssa kalustavat tilan vaalipäivää varten. Vaalimateriaalin toimittaa keskusvaalilautakunnan sihteeri ja IT-laitteet kaupungin tietohallinto. Keskusvaalilautakunnan sihteeri huolehtii ennakoäänestyspaikan ja vaalipäivän äänestyspaikan (002 Joensuu / kaupungintalo) kalustamisesta.

Keskusvaalilautakunta on lähettänyt vaalilautakunnan jäsenille oikeusministeriön VAT-ohjeet ja järjestänyt koulutustilaisuuden ennen vaaleja. Tilaisuudessa (tai ottamalla yhteyttä keskusvaalilautakunnan sihteeriin) on voinut ilmoittaa mahdollisista puutteista äänestyspaikalla, (kyllit, rampit, kalusteet). Kalustetilanne on jäänyt kuitenkin joskus etukäteen varmistamatta, tai puute on havaittu vasta äänestystilanteessa. Äänestyspaikka on kalustettu vanhoilla, olemassa olevilla ja osin siis puutteellisilla kalusteilla.

Keskusvaalilautakunta päätti kokouksessaan 21.8.2019 (§ 6) todeta, että eduskunnan oikeusasiamiehen määrämällä tarkastuskäynnillä havaitut puutteet/huomautukset Kirkon äänestysalueen äänestyspaikassa (Kirkon koulu) ovat aiheellisia ja äänestyspaikan esteettömyyteen, sekä vaalisalaisuuden säilymiseen ja kalustukseen kiinnitetään entistä parempaa huomiota ja puutteet korjataan ohjeiden ja sääntöjen vaatimalla tavalla. (Hankitaan Inva-mitotettu äänestyskoppi, sekä invapysäköintimerkki, pihan laatoituksella olevia kynnyksiä madalletaan). Puutteet korjataan viimeistään seuraaviin vaaleihin (kuntavaalit v. 2021) mennessä.

Keskusvaalilautakunnan sihteeri ja puheenjohtaja varmistavat ja käyvät tarkastamassa kaupungin kaikkien äänestyspaikkojen kalustuksen ja esteettömyyden, yhdessä kaupungin tilahallinnon henkilöstön kanssa. Tarvittavat toimenpiteet ja korjaukset, sekä mahdolliset kalustehankinnat yms. tehdään ennen seuraavia vaaleja.

Lisäksi keskusvaalilautakunta korostaa jatkossa järjestämissään koulutustilaisuuksissa ja ohjeistuksissaan (vaalitoimitsijoille ja vaalilautakuntien jäsenille) kaikkia kiinnittämään äänestystilassa toimiessaan erityistä huomiota tilan esteettömyyteen, kalustukseen ja vaalisalaisuuden säilymiseen, sekä ottamaan heti yhteyttä keskusvaalilautakuntaan puutteita havaitessaan.

Someron kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 2.9.2019 (§ 166) antaa oikeusasiamiehelle keskusvaalilautakunnan selvityksen ja yhtyi keskusvaalilautakunnan näkemykseen huomautusten aiheellisyydestä ja totesi, että havaitut puutteet korjataan keskusvaalilautakunnan suunnitelman mukaisesti.

3 RATKAISU

Europarlamenttivaalien äänestyspaikkojen tarkastuksessa tehtyjen havaintojen perusteella Someron kaupungin Kirkkomäen koulun äänestyspaikassa oli todettavissa puutteita.

Erityisesti huomiota kiinnitettiin siihen, että Kirkkomäen koulussa sijaitsevaan vaalihuoneistoon oli hankala päästä sisään pyörätuolilla, eikä äänestystilassa ollut niin sanottua esteetöntä (inva-mitotettua) äänestyskoppia, jossa pyörätuolia tai muuta liikkumisen apuvälinettä käyttävä henkilö voisi äänestää muiden katseilta suojattuna.

Pidän myönteisenä, että Someron kaupunki ilmoitti ryhtyvänsä tarkastushavaintojen johdosta selvityksessä kuvattuihin korjaaviin toimenpiteisiin ja muihin kehittämistoimiin.

Selvityksen mukaan havaitut puutteet korjataan ohjeiden ja sääntöjen vaatimalla tavalla viimeistään seuraaviin vaaleihin (kuntavaalit vuonna 2021) mennessä. (Hankitaan inva-mitotettu äänestyskoppi, sekä invapysäköintimerkki, pihan laatoituksella olevia kynnyksiä madalletaan). Selvityksen mukaan keskusvaalilautakunnan sihteeri ja puheenjohtaja varmistavat ja käyvät tarkastamassa kaupungin kaikkien äänestyspaikkojen kalustuksen ja esteettömyyden yhdessä kaupungin tilahallinnon henkilöstön kanssa.

Lisäksi keskusvaalilautakunta ilmoitti, että se korostaa jatkossa järjestämissään koulutustilaisuuksissa ja ohjeistuksissaan (vaalitoimitsijoille ja vaalilautakuntien jäsenille) kaikkia kiinnittämään äänestystilassa toimiessaan erityistä huomiota tilan esteettömyyteen, kalustukseen ja vaalisalaisuuden säilymiseen, sekä ottamaan heti yhteyttä keskusvaalilautakuntaan puutteita havaitessaan.

Edellä todetun vuoksi asia ei ole johtanut muihin toimenpiteisiin laillisuusvalvontani puitteissa, kuin että kiinnitän keskusvaalilautakunnan ja kaupunginhallituksen huomiota tarkastuspöytäkirjassa todettujen seikkojen aiheuttamiin ongelmiin esteettömyydelle ja saavutettavuudelle sekä vaalisalaisuuden turvaamiselle.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä toteamani Someron kaupunginhallituksen ja keskusvaalilautakunnan tietoon. Pyydän välittämään ratkaisustani tiedon kunnan vanhus- ja vammaisneuvostolle. Lähetän ratkaisuni tiedoksi myös oikeusministeriölle.